

ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

СТРУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКИХ, ФИЛОЗОФСКИХ, СОЦИОЛОШКИХ И ИСТОРИЈСКИХ НАУКА, УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ

Молим да у складу са чл. 55. Закона о високом образовању и чл. 64. и 69. Статута Универзитета дате сагласност на извештај о урађеној докторској дисертацији:

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Презиме и име кандидата
Андрејевић М. Ана
Датум и место рођења
25. 04. 1978. Скопље
Радно место и назив установе у којој је кандидат запослен
Асистент, Филозофски факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица
ОСНОВНЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ
Назив факултета и универзитета
Филолошки факултет Универзитета у Приштини
Назив студијског програма основних академских студија
Енглески језик и књижевност
Година положеног завршног испита и просечна оцена на основним академским студијама
2001. 8,52
ДИПЛОМСКЕ – МАСТЕР АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ
Назив факултета и универзитета
Назив студијског програма мастер академских студија
Година положеног завршног испита и просечна оцена на мастер академским студијама
ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ
Назив факултета и универзитета
Назив студијског програма докторских студија
Датум и место објављивања конкурса
Датум уписа докторских студија
Датум и година положеног задњег испита докторског студијског програма
ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ ПРЕМА РАНИЈИМ ПРОПИСИМА
Назив факултета и универзитета
Филозофски факултет, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Датум и година уписа последипломских-магистарских студија
2002/2003.
Назив магистарског рада

Основни правци развоја драме у Великој Британији од почетака до краја XX века

Научна област

Филологија, Англо-америчка књижевност

Датум и година одбране магистарског рада

12. 03. 2009.

Број публикованих радова: (навести најмање два најважнија рада кандидата из научне, односно уметничке области из које је тема дисертације)

1. Андрејевић, А. (2008). *Драма у стиху енглеског романтизма*. Зборник радова Филозофског факултета. књ. XXXVII / 2007. Филозофски факултет Универзитета у Приштини. стр. 237-250 ISSN 0354-3293, УДК 821.111.09-2, COBISS.SR-ID154407948
2. Андрејевић, А., Лончар-Вујновић, М. (2009). *Зачеци модерне британске драме у периоду реализма*. Часопис Токови. Беране: Центар за културу. ISSN 0350-8366, УДК 821.111.09
3. Андрејевић, А. (2009). *Шекспир, врана окићена туђим перјем или истински бинотресац*. Баштина. свеска 26. Институт за српску културу. Приштина, Лепосавић. стр. 127-139 YU ISSN 0353-9008, УДК 821.111.09, COBISS.SR-ID169673740
4. Андрејевић, А. (2010). *Драмски рад лорда Бајрона*. Зборник радова Филозофског факултета. Косовска Митровица. Књ. 39 (2009 [шт. 2010]). стр. 121-132. ISSN 0354-3293 УДК 82 COBISS.SR-ID 176435212
5. Лончар-Вујновић, М. Андрејевић, А. (2011). *Специфично у стваралаштву Сола Белоуа*. Часопис Токови. бр. 2. Беране: Центар за културу. стр. 213-229 ISSN 0350-8366, УДК 821.111.09
6. Андрејевић, А. (2011). *Настанак драмске књижевне форме у Антици и њен утицај на енглеску ренесансну драму*. Зборник радова Филозофског факултета. Приштина-Косовска Митровица. број XL. стр. 117-129. ISSN: 0354-3293 УДК: 821.111.09-2`15/16` ; 821.124`02.09-2+821.14`02.09-2
7. Андрејевић, А., Андрејевић, Д. (2011). *Зачеци позоришног живота на Косову и Метохији*. Зборник радова Филозофског факултета. Приштина-Косовска Митровица. бр. 41. стр. 179-193 ISSN: 0354-3293 SG=II 142753 COBISS.SR-ID 188028940
8. Андрејевић, Д., Андрејевић, А. (2011). *Поезија Р. Стојковића*. Лепосавић: Баштина. св. 31. стр. 77-86 COBISS.SR-ID 188491020 ISSN: 0353-9008 SG=p 24922.
9. Андрејевић, Д., Андрејевић, А. (2011). *Пројекција политичког насиља у савременој косовско-метохијској поезији*. Зборник Политичко насиље. Краљево: Графи штампа. стр.73-89 ISBN 978-86-80273-69-3, УДК: 821.163.41-14(497.115)82.09:32
10. Андрејевић, А., Андрејевић, Д. (2011). *Злоупотреба позоришне уметности у политичке сврхе на Косову и Метохији*. Зборник Политичко насиље. Краљево: Графи штампа. стр. 329-341 ISBN 978-86-80273-69-3, УДК: 792.07(497.115)(091)792.01:32
11. Андрејевић, А., Андрејевић, Д. (2011). *Покрајинско Народно Позориште у Приштини 70 тих и 80 тих година XX века*. Лепосавић: Баштина. св. 32. стр. 65-74 COBISS.SR-ID 193006860 ISSN: 0353-9008 SG=п 24922
12. Андрејевић, А., Лончар-Вујновић, М. (2012). *Драма енглеског класицизма*. Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини. Косовска Митровица. Књ. 42, бр. 2. стр. 185-200 УДК: 821.111.09-2"17" ИД: 195671820 ISSN: 0354-3293 SG=МАГ II 142753, п 27752. COBISS.SR-ID195671820
13. Лончар-Вујновић, М., Андрејевић, А. (2012). *A Concise culture review of Aboriginal and Australian fiction*. Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини. Косовска Митровица. Књ. 42. бр. 2. стр. 113-132. УДК: 821.111(94).09"17/20" ; 821.111(94).09-3"17/20" ИД: 195667724 ISSN: 0354-3293 SG=МАГ II 142753, п 27752. COBISS.SR-ID195667724
14. Андрејевић, А., Лончар-Вујновић, М. (2012). *Generic mix in Chaucer's The Canterbury tales*. Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини. Косовска Митровица. Књ. 42. стр. 405-415 УДК 821.111.09-16 ISSN: 0354-3293 SG=МАГ II

142753, п 27752. COBISS.SR-ID195291148

15. Лончар-Вујновић, М., Андрејевић, А. (2012). *Theme and symbolism in Steinbeck's The grapes of wrath*. Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини. Косовска Митровица. књ. 42. стр. 311-330 ISSN: 0354-3293 SG=МАГ II 142753, п 27752. COBISS.SR-ID195291148

16. Алексић, С., Андрејевић, А. (2013). *Логос у филозофској, књижевнотеоријској и теолошкој мисли*. Рача: Митолошки зборник. бр. 29. стр. 297-315 ISBN 978-86-83829-49-1, УДК:111.182.027-1 COBISS.SR-ID 198876684

17. Андрејевић, А., Лончар-Вујновић, М. (2013). *National Elements in Modern Irish Drama*. Зборник радова Филозофског факултета. Косовска Митровица. XLIII(1) стр. 185-199 ISSN 0354-3293 eISSN 2217-8082, УДК :811.111(415).09-2"18/19" 821.152.1.09-2"18/19"930.85(415) ИД:199685900, COBISS.SR-ID 10455311

18. Андрејевић, Д., Андрејевић, А. (2013). *Књижевна појава Вука Филиповића*. Тематски зборник „Живот и дело Вука Филиповића“. Универзитет у Приштини. Филозофски факултет. стр.33-43 ISBN 978-86-6349-011-6, УДК: 82.09 Филиповић В. 821.163.41.09. Филиповић В. COBISS.SR-ID 202360844

19. Андрејевић, А., Андрејевић, Д. (2013). *Ликови у романима Вука Филиповића*. Тематски зборник „Живот и дело Вука Филиповића“. Универзитет у Приштини. Филозофски факултет. стр.81-97 ISBN 978-86-6349-011-6, УДК: 821.163.41.09-31 Филиповић В. COBISS.SR-ID 202360844

20. Андрејевић, А. (2013). *Генеа британске драме у средњем веку*. Институт за српску културу. Приштина-Лепосавић: Баштина. свеска 34. стр.45-67 УДК: 821.111.09-2"04/14";792.091(410)(091)ISSN 0353-9008 COBISS.SR-ID-3403400

21. Андрејевић, А. (2014). *Вредности и недостаци енглеске драме рестаурације*. Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини. Број XLIV(1). стр. 201-121 ISSN 0354-3293

22. Андрејевић, Д., Андрејевић, А. (2014). *Метаисторијска пројекција рата Милоша Црњанског*. Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини. Год. 44. бр. 3. стр. 3-17 ISSN 0354-3293. - 821.163.41.09-31 Црњански М. COBISS.SR-ID 212234252

23. Андрејевић, А. (2015). *Културолошки феномени сна (Хипнос) и смрти (Танатос) у трагедији „Магбет“*. Зборник радова „Сусрети народа и култура“. Косовска Митровица. стр. 197-211 ISBN 978-86-6349-039-0, UDC 821.111.09-2 ШЕКСПИР В. 82.09

24. Андрејевић, А. (2015). *Ромео и Јулија – драма љубави и смрти*. Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини. Број XLV (2). стр. 37-61 ISSN 0354-3293 eISSN 2217-8082, 821.111.09.21 ШЕКСПИР В. DOI: 10.5937/ZRFFP45-8774

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Назив дисертације

Феномен смрти у Шекспировим трагедијама

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о научној заснованости теме

filozofski_km@yahoo.com

Научна област УДК(текст)

(УДК): 821.111.091

Ментор и састав комисије за оцену дисертације

Проф. др Мирјана Лончар-Вујновић, ментор, редовни професор, научна област Филологија, ужа научна област Англо-америчка књижевност;

Проф. др Весна Лопичић, председник, редовни професор, научна област Филологија, ужа научна област Англо-америчка књижевност и култура;

Доц. др Младен Јаковљевић, члан, научна област Филологија, ужа научна област Англо-америчка књижевност.

Значај и допринос докторске дисертације

Докторска дисертација мр Ане Андрејевић бави се мултикултуролошком, полифоном и дисперзивном конкретизацијом феномена смрти у „великим“ трагедијама Вилијама Шекспира (*Хамлету*, *Отелу*, *Краљу Лиру* и *Магбету*), као и протопоетичком функцијом смрти у драми *Ромео и Јулија*.

Мултидисциплинарни и дијахронијски приступ феномену смрти истражује се у континуитету развоја различитих хуманистичких, филозофских, антрополошких, социолошких, психолошких, танатолошких, религијских и литерарних аспеката. Теоријски и методолошки оквири рада се руководе интертекстуалним и транслитерарним тумачењима појма смрти од стране еминентних умова из филозофије, религије, психологије, социологије, антропологије и књижевности. Преглед идеја о феномену смрти у културолошком и цивилизацијском развоју у периоду пре и након стваралаштва Вилијама Шекспира, чини ову студију значајним трактатом о појму смрти, њеној перцепцији и метаморфози тог појма у смислу експлицитних тумачења у огледалу књижевности и културе. Посебна пажња је посвећена ренесансној пројекцији феномена смрти у енглеској култури. Даљи преглед поглавља и подпоглавља дисертације пружа увид у сложеност тумачења овог феномена у оквиру теоријских концепција и методолошких модела модерног доба, који се дају применити на имплицитан и иманентан начин у функцији анализе Шекспировог драмског дискурса. Тај еволутивни и метаморфозичан процес поимања феномена смрти кроз историју књижевности, књижевну критику и књижевну теорију веома је доследно, консеквентно и аналитички спроведен у овој докторској дисертацији. Конотација позитивистичког, биографског и историјског метода с модерним феноменолошким, структуралистичким и психолошким приступом књижевном делу је врло проблемска и захтевна. У том се корпусу тумачења докторант аргументовано одређује према различитим мишљењима и тумачењима.

У четири „велике“ трагедије Вилијама Шекспира кандидаткиња Ана Андрејевић не само да анализира феномен смрти, већ га контекстуализује и доводи у однос са бинарно-опозитним феноменима љубави и живота, као и синхроним књижевном епохом, стилском формацијом, жанровском књижевношћу и социјално-религијско-психолошком констелацијом енглеског културног миљеа тога доба.

Најзначајнији део рада чини естетичка и аксиолошка процена, односно вредновање драмског текста управо на оним местима монолога, дијалога и других структуралних тачака драме, где опис смрти или мисао о њој доносе подвучени литерарни квалитет. Кандидаткиња је разложно тумачила физичку и метафизичку смрт, типологизацију смрти, као убиства, самоубиства, несреће, масовне смрти у рату или услед колективних урота, као и симболизацију и имагинацију о смрти којима обилују сложене сцене Шекспировог дела.

Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној, односно уметничкој области

Сматрамо да је докторска дисертација мр Ане Андрејевић *Феномен смрти у Шекспировим трагедијама* оригиналан допринос науци о књижевности и Шекспирологији, будући да плурализмом књижевних метода (унутрашњим и спољашњим тумачењем) и мултидисциплинарним приступом систематски и успешно открива нове димензије Шекспирових дела.

Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној, односно уметничкој области

Мр Ана Андрејевић је ангажована на Филозофском факултету у Косовској Митровици као асистент на наставним предметима *Средњовековна и ренесансна енглеска књижевност*, *Шекспир* и *енглеска драма*, *Енглески класицизам* и *сентиментализам*, *Англо-амерички романтизам* и другим. У склопу пословних обавеза и личних интересовања, сталним истраживањем и усавршавањем, мр Ана Андрејевић

се посебно интересује за енглеску драму и њено озбиљније и студиозније проучавање. Као производ тога, енглеску драму је одабрала за тему свог магистарског рада. Магистарски рад под насловом *Основни правци развоја драме у Великој Британији од почетака до краја XX века* успешно је одбранила 12. марта 2009. године. Како се у магистарском раду већ бавила британском драмом и исказала велико интересовање за изучавање ове књижевне форме, а заинтригирана феноменом смрти и Шекспировим умећем као трагичара, природно је одабрала тему за ову докторску дисертацију. Упоредо са радом на докторској дисертацији, мр Ана Андрејевић је објављивала своје радове у различитим зборницима и часописима и учествовала је на више научних конференција у земљи и иностранству. Укупан број објављених научних радова кандидаткиње износи 24. Њени најзапаженији радови су управо они који за предмет истраживања имају ренесансну драму и Шекспира као њеног најзначајнијег представника. Објављени радови „Културолошки феномени сна (Хипнос) и смрти (Танатос) у трагедији *Магбет*“ и „*Ромео и Јулија* – драма љубави и смрти“ су, заправо, настали као резултат истраживања за докторску дисертацију.

Као сарадник пројекта „Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција“ ИИИ 47023, који финансира Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије, мр Ана Андрејевић је усмерила своје знање и интересовање на изучавање српске косовске драме, данас запостављене, заборављене и нажалост истргнуте из свог матичног окружења. Том темом се бавила у неколико радова.

Објавила је неколико радова и из модерне англо-америчке књижевности.

Оцену о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Обимом и квалитетом рада у односу на пријављену тему, ова дисертација је успешно следила образложења наведена у пријави теме.

Дисертација има 577 страна и поред уводних напомена садржи девет поглавља.

Уводне напомене постављају хипотезе овог рада који има за циљ да истражи и одгонетне Шекспирово представљање смрти сходно дијахронијским променама у схватању овог феномена, али и да наговести потоње неусаглашености идеја о овом феномену. Сагледавањем досадашњих сазнања о смрти из области филозофије, религије, антропологије, историје, социологије и психологије, најбоље се може приступити откривању овог феномена ради трагања за његовом литерарном пројекцијом у Шекспировим „великим“ трагедијама. Тако се указала потреба да се овај комплексан феномен што обухватније сагледа са мултидисциплинарно-дијахронијског аспекта. Потреба за плурализмом књижевних метода (позитивизам, историзам, структурализам, феноменолошки и психолошки метод, импресионистичка и феминистичка критика итд.) наметнула се због немогућности једностраног приступа феномену смрти у литерарном делу. Овакво унутрашње и спољашње проучавање књижевног текста представља покушај да се достигне тоталитет у проучавању књижевности.

Прво поглавље представља мултидисциплинарно-дијахронијски приступ феномену смрти и састоји се од седам подпоглавља. У њима је дат дијахронијски развој филозофске, религијске, психолошке, антрополошке и социолошке мисли о смрти, као и приказ перцепције самоубиства. Оваквим прегледом установљена је дихотомија у дефинисању феномена смрти: она је појава која може бити највеће добро или највеће зло за човека. Иако је неисторијска и несазнајна категорија људског постојања, смрт је, ипак, феномен који оставља простор за веру у бесмртност. Суштина смрти се није мењала, само се мењао човеков однос према њој. Овакав приступ је презентовао плурализам идеја и теорија о феномену смрти које су упутне за боље разумевање амбивалентне мисли о њему, посебно за његову литерарну експликацију, што је и главни циљ ове дисертације.

Из тог разлога је поглавље два имало за циљ да докаже перманентну заступљеност

феномена смрти као теме у књижевности од најстаријих писаних споменика до постмодернистичких литерарних дела. Књижевни примери представљени у овом поглављу дисертације откривају, кроз кратак хронолошки преглед, не само свеprisутност теме смрти кроз простор и време, већ и сличне дијахронијске промене у тумачењу овог феномена које су уочене у филозофским, психолошким, социолошким и религијским расправама. Приказом богате иконографије смрти коју је човечанство створило кроз уметност и књижевност (*Плес смрти, Тријумф смрти, ars morinedi, temento mori*), кандидаткиња је издвојила различита лица смрти за чијим ће облицима даље трагати у Шекспировим трагедијама. Будући да трагедија најекстремније показује есенцијалну природу човека у његовом додиру са смрћу, део овог поглавља је посвећен теоријској мисли о трагедији.

Треће поглавље је посвећено ставу ренесансног човека према смрти. Како се живот ренесансног човека налазио на граници старог и новог доба, геоцентричног и хелиоцентричног система, колективности и индивидуалности, јединствене вере и реформације цркве, прихватања људске ограничености и уздизања његове моћи, мењао се и његов однос према смрти. Будући да је Шекспир живео на раскрсници старих и нових сазнања и веровања, амбивалентне идеје тог времена о смрти, самоубиству и натприродним појавама ће наћи место и у његовим делима.

Живот и стварање у периоду великих научних, филозофских, теолошких и идеолошких превирања неминовно утиче и на начин интерпретације света и човека. Из тог разлога је четврто поглавље посвећено Шекспировом животу у таквом свету и његовој експликацији смрти као феномена ван задатог корпуса тумачења. Наиме, ово поглавље има за циљ да докаже како се мисао о смрти перманентно провлачи кроз Шекспирове комедије, проблемске и историјске драме, да би у трагедијама добила пун естетички и аксиолошки смисао. Приказујући разноврсне сцене самоубиства, Шекспир се укључио у ренесансну дискусију о овом феномену. Није занемарио ни савремену проблематизацију духова који се тумаче као манифестација мртвих. Оваквим синхроним, дијахроним и мултидисциплинарним приступом феномену смрти створила се богата база података о самом феномену која ће допринети суверенијој анализи одабраних Шекспирових дела. Кандидаткиња тумачи трагедију *Ромео и Јулија* у којој се именица „смрт“ помиње више него у било којој другој Шекспировој драми. Иако је ова драма синоним за љубавну трагедију, у дисертацији је показано да снага смрти у њој није занемарљива.

Анализи феномена смрти у Шекспировим „великим“ трагедијама кандидаткиња прилази хронолошки, систематски и истим методолошким приступом, руководећи се полифоним и мултидисциплинарним сазнањима. Пето поглавље је посвећено „Мона Лизи литературе“, најпознатијој Шекспировој трагедији – *Хамлету*. Пратећи метаморфозу Хамлетовог односа према смрти, у дисертацији се наглашавају бројне промене: од жеље за смрћу и наде да она доноси спокој, преко страха због есхатолошке неизвесности, до прихватања тог неминовног тренутка људског живота и вере у световну бесмртност. Аутор анализира и односе осталих ликова према феномену смрти и препознаје полифоне идеје, дијаметрално супротне у тумачењу туђе и сопствене смрти. Типологизацијом смрти у *Хамлету* издваја се девет убистава и једно самоубиство, дефинишу се њихове врсте и начини извршења. Анализом танатополитичке позадине ове трагедије, метафизичке манифестације саме смрти (Духа), многобројних слика и симбола смрти, изоловањем бинарно опозитних категорија смрти (љубави, живота, пријатељства и комике) и указивањем на естетичку и аксиолошку функцију феномена смрти закључено је да је међу четири „велике“ трагедије *Хамлет* најдоминантнија као „драма смрти“. До ове дедукције долази се не само због броја умрлих, већ и због туробне атмосфере, многобројних физичких и метафизичких манифестација овог феномена, а нарочито због опседнутости самог Хамлета мистеријом смрти.

Анализа феномена смрти у *Отелу* (шесто поглавље) руководи се истим методолошким приступом примењеним у интерпретацији *Хамлета*. Са мање мртвих ликова него у осталим и не тако експлицитним физичким манифестацијама смрти, трагедија *Отело* третира феномен смрти као мање значајан од феномена љубави, који кад израсте до апсолута може победити смрт. Из тог разлога у њој нема традиционалних и експлицитних слика смрти. Међутим, симболика смрти је видљива у дубљим слојевима значења предмета, природних појава и животиња. Дискретнија димензија смрти у овој „трагедији мрака“ само прикрива њено страшно лице, али не умањује њену моћ. Смрт у *Отелу* односи пет живота (три убиством, један самоубиством и један природном смрћу).

Седмо поглавље, посвећено *Краљу Лиру*, наставља да трага за разјашњењем феномена смрти истим методолошким приступом. Кандидаткиња указује на тешкоћу са којом јунаци умиру у овој трагедији: дугом патњом морају прво да искупе своју кривицу, а онда у потпуној исцрпљености да дочекају опроштај и заслуже смрт. „Мирис смрти“ не осећа се само на Лировој руци, каже кандидаткиња, већ и на рукама читавог човечанства. Смрт не могу избећи ни краљ, ни просјак, како су то ренесансног човека и училе иконографске слике *Плеса смрти*. Типологизацијом смрти у *Краљу Лиру* издваја се седам убистава, једно самоубиство и две природне смрти. Оно што се разликује од претходне две трагедије јесте разноврсност начина убистава, као и то да драматизација смрти негативних ликова ни на једном примеру није визуелизована. Смрт у овој трагедији наступа из невидљивих сфера, силовито, насилно и неочекивано, нема обзира према својим жртвама и не нуди хришћанску утеху. Атмосферу трагедије не прате конвенционалне слике смрти, док су вишезначни симболи у служби овог феномена итекако присутни.

Осмо поглавље дисертације посвећено је анализи смрти у трагедији *Магбет*, последњој „великој“ у низу. Драмом доминира атмосфера мрака, хаоса, крви и смрти. Вршећи типологизацију смрти у *Магбету* (десет убистава и једно самоубиство), кандидаткиња закључује не само то да је скор смрти у њој већи него у осталим „великим“ трагедијама, већ и да је начин доношења смрти бруталнији. Такав суд доноси се на основу многобројних слика лешева, одрубљених глава, крви, ноћи, кошмара, макрокосмичких претњи природе (олује, пожари и земљотреси, неприродно понашање животиња) и натприродних сила (духова и вештица) као главних физичких и метафизичких пројекција смрти у овој трагедији. Кандидаткиња каже да „хришћанске реторике у овој трагедији нема у великој мери, управо због тога што је есхатолошка судбина главних протагониста јасна – они не могу избећи пакао. Егзистенцијални и морални лимбо у који је Магбет бачен после убиства краља довешће га до филозофског нихилизма и схватања апсурдности живота и смрти.“ Његови говори о смрти су естетички и аксиолошки најзначајнији делови ове трагедије. Као важан параметар у покушају објашњења смрти у *Магбету*, у раду се издваја њено поређење са манифестацијама сна. Поређење смрти са сном постаје застрашујућа могућност за протагонисте ове драме.

Закључак ове дисертације представља синтезу свих сазнања о феномену смрти која су представљена у раду. У Шекспировим „великим“ трагедијама укупно умире тридесет и шест ликова (двадесет и девет убиством, четири самоубиством и само три природном смрћу). Међутим, без обзира на многобројне жртве у овим трагедијама, охрабрујућа је Шекспирова валоризација њихове борбе против мрачних сила зла и смрти, будући да напори и жртвовања човека вечно опстају ради очувања снаге добра, љубави и хуманости. Како кандидаткиња каже: „Шекспир илуструје вишезначност феномена смрти и питања која поставља о њему су вечна и увек присутна. Његове ’велике’ трагедије заједно чине енциклопедију смрти са приказом различитих врста умирања, филозофских, религиозних, социолошких контемплација о смрти, богатих слика и бројних симбола овог феномена, као и сујеверних предрасуда, што га чини

својеврсним танатологом.“

На крају дисертације се налази обиман списак литературе од 337 библиографских јединица.

Научни резултати докторске дисертације

Дисертација мр Ане Андрејевић садржи све битне елементе научног рада на одабрану тему: уводне поставке, широки комплекс теоријских оквира, луцидну анализу драмског књижевног стваралаштва Вилијама Шекспира у контексту синхроне и дијахроне перспективе, као и компаративистичку мрежу сучељавања са другим европским националним књижевностима. Закључци ове тезе су децидивни и мада базирани на великом броју библиографских јединица и мишљења о генијалном писцу они садрже иновативне, самосталне, аутентичне и аргументоване судове. Тако кандидаткиња самостално закључује да је феноменологија смрти, у ствари, главно лице Шекспирових „великих“ трагедија, а он сам апсолутни драмски писац у светској књижевности управо захваљујући ингениозно креираним манифестацијама смрти у својим драмама.

Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

Како сам научно-теоријско-технички инструментариј показује, дисертација мр Ане Андрејевић „Феномен смрти у Шекспировим трагедијама“ представља комплексно, озбиљно и студиозно писано научно дело. Упркос чињеници да је о стваралаштву Вилијама Шекспира, можда највећег писца у светској књижевности, објављен велики број радова и студија, о феномену смрти у његовим највећим трагедијама не постоји ниједно систематско научно дело у српској шекспирологији, а и шире. Сходно тој чињеници, ова докторска дисертација представља пионирско истраживање које ће ући у корпус литературе упутне за даље истраживање стваралаштва Вилијама Шекспира, посебно феномена смрти у његовим „великим“ трагедијама. Примењивост овог рада оствариће се у универзитетској пракси, стручној, научној и академској јавности. Такође, ова дисертација ће бити корисна студентима у изради семинарских, мастер и докторских радова. Шекспирологија и већ изузетно богата литература добијају још једну значајну суверену студију.

Начин презентирања резултата научној јавности

Након уграђивања мањих примедби и сугестија, кандидаткиња ће ову дисертацију објавити као студију (у два тома или синтетизовано) и биће као књига у побољшаном виду представљена научној јавности.

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи)

Централна тема докторске дисертације „Феномен смрти у Шекспировим трагедијама“ је свеобухватна функција смрти као феномена и ноумена у драмском дискурсу четири „велике“ трагедије Вилијама Шекспира. Упркос великом броју студија и чланака о делима овог аутора, од којих знатан број користи и сама кандидаткиња, филијација феномена смрти у полифоној, дисперзивној и проблемској структури Шекспирових драма се овом дисертацијом по први пут систематски издваја у науци. Преко ове теме, докторант експлицира промену и еволуцију рецепције Шекспирових трагедија, као и различите перцепције феномена смрти у њима. Искрпно и темељито истраживање различитих видова овог феномена кроз призму Шекспировог доба остварује се путем комбинаторика семантичких и аксиолошких односа у процесу новог читања, савремене естетизације и редефинисања појединих ставова у нашем добу. Вечиту актуелност и савременост значења Шекспирових трагедија кандидаткиња доводи у везу, упркос променама у друштву, историји и књижевним епохама, са непроменљивошћу онтолошког и иманентног састава човековог бића. Помоћу савремених теорија кандидаткиња утврђује неодвојиво значење феномена смрти у Шекспировом и у нашем времену.

На основу укупне оцене дисертације „Феномен смрти у Шекспировим трагедијама“ мр Ане Андрејевић, комисија предлаже да се докторска дисертација прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана.

На основу свега изнетог у овом извештају ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ мр Ана Андрејевић ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 55. ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 64. и 69. СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ

Комисија

1. Мирјана Лончар Вујновић
Проф. др Мирјана Лончар-Вујновић, редовни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Приштини, ментор;
2. Весна Лопичић
Проф. др Весна Лопичић, редовни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Нишу, председник;
3. Младен Јаковљевић
Доц. др Младен Јаковљевић, доцент,
Филозофски факултет Универзитета у Приштини, члан.